

ASSOCIACIÓ DE PAGESOS I RAMADERS DEL PRINCIPAT D'ANDORRA

Memòria d'activitats 2019

ÍNDEX

í n d e x

5	Salutació del president
6	Composició de la Junta Directiva
7	Organigrama
8	Presència en altres comissions
10	Tabac
16	Ramaderia
24	Andorra eren prats
26	Apicultura
34	Cultius
40	Fitxes plantes apícoles

*Salutació
del president*

Amb el 2020 hem arribat a la finalització d'una etapa. Han estat vuit anys en què la Junta Directiva de l'Associació de Pagesos i Ramaders d'Andorra, amb la meua persona al capdavant com a president, hem intentat treballar de la millor manera possible a favor del fonamental, i mai prou valorat, sector primari.

Els reptes han estat complexos. L'adaptació al context actual i l'acostament a la Unió Europea han comportat –i comportaran– l'assumpció de noves exigències que impliquen la professionalització del sector, l'externalització d'algunes tasques que poden no ser assumibles per la seva complexitat i, per descomptat, inversions importants. Exigències totes que cal afrontar en la mesura i el temps justos per no fer trontollar la majoria de les explotacions agràries i poder mantenir l'agricultura i la ramaderia que mereix aquest país.

Durant tot aquest temps hem anat recollint en les pàgines de la Memòria d'activitats anual de l'Associació algunes d'aquestes actuacions, tal com hem tornat a fer en la que teniu a les mans. També hi han col·laborat persones externes, que amb les seves visions sobre el món agrari han donat perspectives diferents que, sense dubte, han enriquit la nostra mirada. Vull recordar especialment un amic, l'advocat i escriptor Antoni Morell, que malauradament ens ha deixat aquest any passat i que sempre va ser un defensor de la pagesia, tal com va demostrar un cop més amb l'article que vam incloure en la Memòria d'activitats 2015. El nostre més estimat record des d'aquestes línies.

Sens dubte, els reptes continuaran per a aquesta professió; mentre estigui viva, hi haurà problemes per afrontar, aspectes als quals adaptar-se i oportunitats de millora. Una altra junta prendrà el relleu per intentar guiar amb èxit el sector en aquest laberint que és la realitat econòmica. Potser alguns membres repetiran, aportant la seva experiència, i d'altres s'hi incorporaran per primera vegada, i hi aportaran noves idees. Els desitgem a tots un recorregut ple de motivació i d'encerts. Hem de continuar lluitant per l'estabilitat i la dignitat d'aquest sector, i per atreure els joves, que són el seu futur.

Xavier Coma Gasia

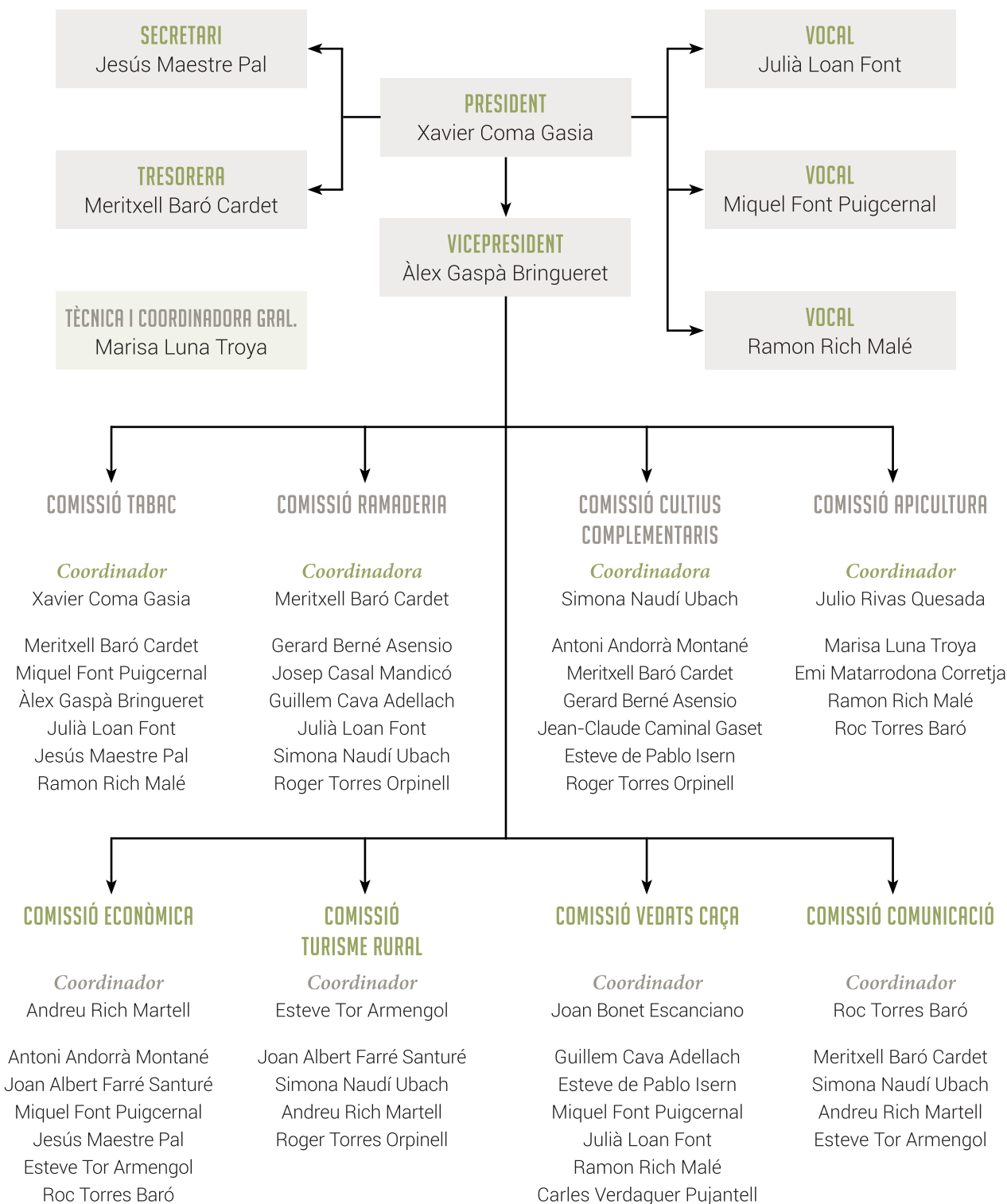
President de l'Associació de
Pagesos i Ramaders d'Andorra

COMPOSICIÓ DE LA JUNTA DIRECTIVA

La Junta Directiva, o Junta de Representants Parroquials, és l'òrgan col·legiat de govern i de gestió de l'Associació, que la representa en les seves relacions amb tercers i amb els poders públics, inclosa la representació en públic. Està constituïda per tres membres de cadascuna de les set parròquies andorranes.

CANILLO	Josep CASAL MANDICÓ Miquel FONT PUIGCERNAL Simona NAUDÍ UBACH	Cal Mas del Cortal Cal Pirot Cal Peretol
ENCAMP	Julià LOAN FONT Roc TORRES BARÓ Roger TORRES ORPINELL	Ca l'Areny Cal Guillem Cal Tresà
ORDINO	Gerard BERNÉ ASENSIO Guillem CAVA ADELLACH Àlex GASPÀ BRINGUERET	Cal Prat de l'Hort Cal Fijat Cal Saboyano
LA MASSANA	Antoni ANDORRÀ MONTANÉ Joan BONET ESCANCIANO Xavier COMA GASIA	Ca l'Aymà Cal Trenella Cal Fonta
ANDORRA LA VELLA	Esteve DE PABLO ISERN Jesús MAESTRE PAL Esteve TOR ARMENGOL	Cal Closca Cal Molines Ca l'Estevet - Ca l'Auvinyà
SANT JULIÀ DE LÒRIA	Meritxell BARÓ CARDET Joan Albert FARRÉ SANTURÉ Carles VERDAGUER PUJANTELL	Cortal de Llumeneres Borda Sabaté Cal Bringué
ESCALDES- ENGORDANY	Jean-Claude CAMINAL GASET Ramon RICH MALÉ Andreu RICH MARTELL	Cal Jaco Cal Jaumetó Cal Jaumetó

ORGANIGRAMA

PRESÈNCIA EN ALTRES COMISSIONS

L'Associació de Pagesos i Ramaders del Principat d'Andorra participa en altres comissions tècniques, com ara les creades d'acord amb l'article 3 de la Llei dels vedats de caça del 13 d'abril de 2000:

- ▶ Comissió Tècnica del vedat de caça de Ransol
- ▶ Comissió Tècnica del vedat de caça de Sorteny
- ▶ Comissió Tècnica del vedat de caça de Xixerella
- ▶ Comissió Tècnica del vedat de caça d'Enclar

Els membres de la Junta Directiva que hi assisteixen són, segons les parròquies afectades, els Srs. Joan Bonet Escanciano, Guillem Cava Adellach, Esteve de Pablo Isern, Miquel Font Puigcernal, Julià Loan Font, Ramon Rich Malé i Carles Verdaguer Pujantell. La comissió tècnica de cada vedat de caça es compon, a més, de representants del ministeri responsable de la caça, d'un representant designat pel comú de cada parròquia on se situa el vedat de caça (llevat que el vedat estigui situat en una sola parròquia, cas en què hi haurà dos representants) i de representants de la Federació Andorrana de Caça. La seva funció és aprovar el pla de gestió del vedat de caça i fer-ne el seguiment.

L'APRA aporta també les seves consideracions a la Comissió de Seguiment de la Caça per mitjà del Sr. Joan Bonet Escanciano o, si no hi és, del Sr. Josep Casal Mandicó. Aquesta comissió està formada per membres del ministeri responsable de la caça, de la Federació de Caça i de les associacions protectores d'animals i de defensa de la natura, amb la finalitat d'elaborar i fer el seguiment de l'aplicació dels plans de caça vigents i analitzar-ne els futurs, i de fer el seguiment dels recomptes d'espècies.

FOTO: JAUME RIBA

D'altra banda, l'Associació també està representada pel seu president, el Sr. Xavier Coma Gasia, a la Comissió Tècnica d'Agricultura i Ramaderia, que té per objecte analitzar els plans de millora i els estudis de recerca que es puguin presentar dins l'ajut al foment dels plans de millora i al foment de la recerca i el desenvolupament agrari.

Finalment, el 28 de febrer de 2019 va entrar en vigor la Llei de conservació del medi natural, de la biodiversitat i del paisatge, que va promoure la creació d'una Comissió de Coordinació i Desenvolupament de l'Estratègia Nacional de la Biodiversitat d'Andorra (CENBA). Aquesta comissió està constituïda per divuit membres, entre els quals hi ha el president de l'Associació o, en cas que no hi pugui assistir, el vicepresident.

TABAC

Tabac

FOTO: ANDREU PALOMARES

Els contactes mantinguts amb el Govern i l'Associació de Fabricants de Productes de Tabac d'Andorra durant el període de negociació/reflexió sobre l'afectació en el sector tabaquer en el seu conjunt (productors i fabricants) del possible acord d'associació entre Andorra i la Unió Europea van conscienciar els representants de l'APRA de la necessitat de garantir la màxima estabilitat possible als colliters de tabac. El període de trenta anys acordat per a la transitorietat del tabac era una garantia per als fabricants, però no per als productors, segons la relació contractual existent entre ambdues associacions i el context actual de baixada substancial de les importacions.

L'evolució dels esdeveniments ha conduït, per tant, a una revisió acurada del contracte amb la finalitat d'encetar millores interessants per al futur de tots dos grups. L'objectiu és senzill: beneficiar les dues cares del sector tabaquer, la productora i la industrial, per evitar-ne el col·lapse.

Benefici per a totes les parts

L'11 de juliol de 2019, l'Associació de Pagesos i Ramaders d'Andorra va convocar tots els seus colliters per informar-los dels canvis vinculats al nou contracte signat amb l'Associació de Fabricants de Productes de Tabac d'Andorra. Aquesta comunicació es va reforçar mitjançant l'enviament d'una carta amb un resum dels punts exposats durant la reunió per arribar al màxim d'associats. La revisió dels termes de la relació entre colliters i fabricants s'havia allargat en el temps sobre la base, principalment, de les reflexions lligades a la sostenibilitat del sector que van motivar les reunions al voltant d'un acord d'associació amb la Unió Europea.

Durant aquesta actualització del contracte s'han modificat quatre aspectes fonamentals:

Compromís de compra de diverses collites

El primer aspecte que s'ha treballat ha estat intentar garantir, durant el màxim temps possible, la font d'ingressos principal de les explotacions agràries. Amb aquesta finalitat s'ha continuat respectant la durada indefinida de la relació contractual, i si bé existeix –com en l'anterior document– una clàusula que brinda la possibilitat de resolució, s'ha aconseguit que no sigui susceptible d'aplicació fins a la collita 2023. D'aquesta manera es pot donar per garantida la venda de les collites de tabac corresponents als anys 2020, 2021 i 2022.

Recuperació del valor de la collita

Al marge de la seguretat de tenir aquestes tres collites seguides venudes, un segon aspecte molt destacable del nou contracte és la recuperació del valor fix de la collita, tot defugint de la seva dependència directa de les importacions. Per entendre la importància d'aquest punt, s'ha de recordar que la collita tenia inicialment un va-

lor concret assignat, que se saldava mitjançant el primer pagament després de la venda, i que després hi havia una prima o segon pagament si les importacions generaven un import superior al que ja s'havia pagat. Des del 1999 però, aquest primer pagament havia passat a ser considerat una bestreta o un avançament del total a liquidar pel concepte d'importacions. Amb aquesta nova òptica, la collita deixava de tenir un valor per si mateixa, i el preu quedava lligat directament a les importacions fetes pels fabricants de tabac durant un període de dotze mesos. En conseqüència, en el cas hipotètic que un any no s'hagués importat tabac, la collita no hauria tingut tampoc cap valor econòmic. Era una situació de risc extrem que s'havia de resoldre. El nou contracte recupera la filosofia dels primers acords i elimina el concepte de bestreta, de manera que la collita recupera el seu valor fix.

Eliminació de la factura negativa

Al sector industrial, per la seva banda, el preocupava especialment la forma de pagament establerta fins al desembre de 2018. El pagament de les dues primeres factures de l'any suposava un avançament de diners que no s'aconseguien liquidar amb les importacions anuals a causa del seu descens continuat. La conseqüència directa era una liquidació negativa en la darrera factura de l'any. Aquest import negatiu es deduïa de la collita següent (a la factura del juliol), de manera que, malgrat que no hi hagués un retorn físic dels diners, les conseqüències alteraven la gestió econòmica de les explotacions agràries.

Per tots aquests motius, el tercer aspecte important de la modificació ha estat la reducció de les factures de pagament, que han passat de tres a ser únicament dues:

Pagament de la collita - Corresponent a la compra de la producció de tabac.

Liquidació de l'extraquota - Corresponent al valor de les importacions fetes durant l'any natural, un cop deduït el pagament de la collita.

D'acord amb el document contractual, aquests dos pagaments previstos es liquidaran no més

Parcel·la de tabac a Aixirivall.

tard dels trenta dies naturals següents a la finalització de la venda, en el primer cas, o al tancament del període d'importació anual, en el segon.

Disminució de la repercussió de l'increment de taxes

El quart aspecte fonamental sobre el qual s'ha treballat està vinculat a la reducció dels impactes dels possibles increments de taxes per sobre del 6,5 anyal. Amb l'objectiu de reduir la repercussió sobre els colliters, els increments han passat de ser compartits al 50% per ambdues parts a ser assumits en la proporció del 75% per l'Associació de Fabricants de Productes de Tabac d'Andorra i del 25% per l'Associació de Pagesos i Ramaders d'Andorra. Aquesta modificació es considera cabdal per la tendència a l'alça de l'increment de les taxes que s'espera en els propers anys.

La venda i la liquidació de la collita 2018 ha estat la primera en què s'han aplicat aquests canvis. Així, no s'ha fet cap facturació al juliol –com era habitual–, sinó que la prima s'ha pagat mitjançant una sola factura liquidada el gener de 2020, que ha quedat afectada, però, per la factura negativa

que s'arrossegava de la collita anterior i que no es va poder deduir al juliol. Fetes les paus, es considera que no hi haurà cap més liquidació negativa, atès que la factura de la venda s'ajustarà al valor de la collita i la del tancament de l'any, a les importacions que s'hagin fet.

La negociació entre fabricants i colliters s'ha tancat amb el compromís per part de l'APRA d'elaborar un reglament intern sobre el tabac. Es preveu que aquest document reculli tots els aspectes lligats a la gestió de les quotes de tabac segons el contracte signat amb els fabricants i els usos i costums seguits per garantir el funcionament correcte del sistema. L'Associació ja ha posat fil a l'agulla.

Els representants de l'APRA estan satisfets d'haver pogut arribar al millor acord possible per al sector productor en el procés de negociació amb els fabricants. Un cop renovades les regles del joc, ara serà el mercat qui determinarà el període en què el tabac encara serà la base de l'economia primària. El temps per investigar nous models productius s'escurça.

Tancament de cicle

El calendari del colliter es va complir escrupolosament l'any 2019 amb la recollida del tabac de la collita 2018 del dilluns 1 al divendres 12 d'abril a la Borda Mateu de Santa Coloma. Com cada any, el compliment de les condicions exigides durant l'entrega del tabac va ajudar a gestionar amb eficiència tot el procés de recollida. Entre aquestes condicions, té una especial importància el respecte per l'hora assignada, per la consideració a la resta de colliters i per les limitacions d'espai a la via pública que van provocar les obres que s'estaven fent a l'avinguda d'Enclar.

Durant la collita 2018, totes les parròquies s'havien vist afectades per la caiguda de pedra, malgrat que no va ser ni tan intensa ni tan perjudicial com l'any anterior. Tanmateix, les parròquies d'Encamp i de Sant Julià van patir una afectació important, i a la Massana es van arribar a detectar casos que van conduir, fins i tot, a la destrucció del cultiu (a Escàs, Pal i Sispony).

Aquest fet es va traslladar en el moment de la venda en un augment de la categoria del tabac pedregat del 10% al 30% i una disminució de les categories més danyades. Pel que fa als tabacs no danyats, el de més qualitat –el classificat en la primera categoria– va patir una baixada de 7 punts a favor dels tabacs de segona i tercera: del 37% obtingut en la collita 2017 al 30% de la collita 2018.

QUADRE RESUM DE LES DADES REGULARITZADES CORRESPONENTS A LA VENDA DE LA COLLITA 2018

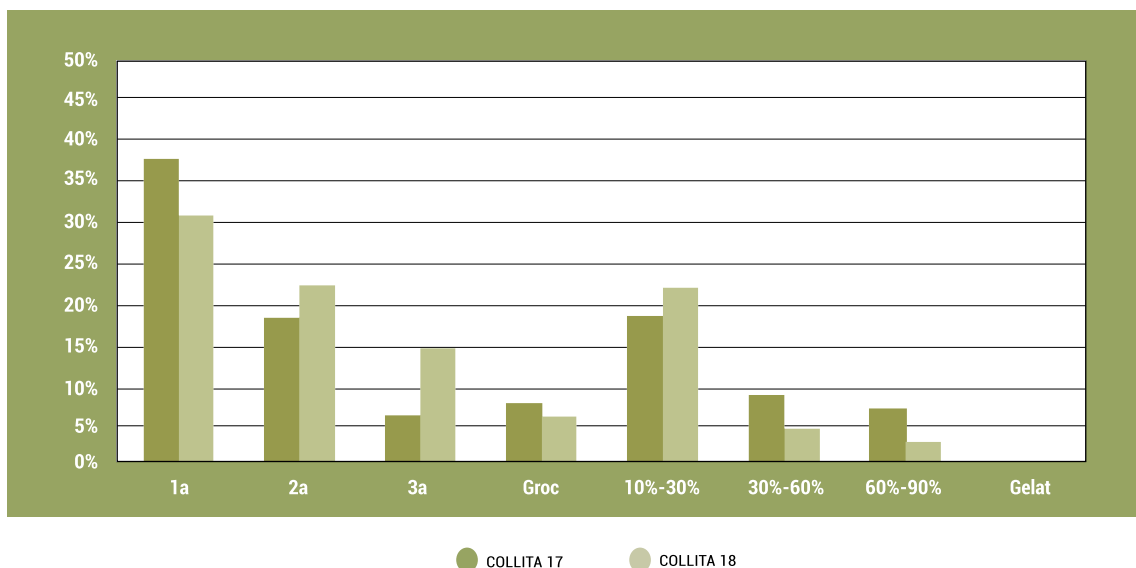
CLASSIFICACIÓ TABAC	KG DE TABAC RECOLLITS PER PARRÒQUIA							TOTALS PER CATEGORIA	
	CANILLO	ENCAMP	ORDINO	LA MASSANA	ANDORRA LA VELLA	SANT JULIÀ DE LÒRIA	ESCALDES – ENGORDANY	Kg	%
1a	5.240,60	5.509,40	11.059,40	7.678,00	12.068,70	27.718,40	3.669,70	72.944,20	0,0%
2a	3.196,90	4.691,70	11.298,30	7.799,20	8.669,50	14.146,60	2.589,60	52.391,80	0,0%
3a	2.371,20	5.880,00	2.978,30	5.440,20	5.143,30	9.470,60	2.026,80	33.310,40	0,0%
Groc	1.503,60	933,40	2.997,80	2.809,00	1.860,10	3.397,00	231,60	13.732,50	0,0%
10% - 30%	2.081,70	9.768,50	2.931,20	13.888,50	1.687,20	18.244,70	2.731,00	51.332,80	0,0%
30% - 60%	721,20	2.378,20	319,90	2.443,30	311,40	3.636,00	102,50	9.912,50	0,0%
60% - 90%	825,90	212,80	85,30	1.565,00	330,30	3.241,40	11,70	6.272,40	0,0%
Gelat	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0%
Totals de kg per parròquia	15.941,10	29.370,00	31.670,20	41.623,20	30.070,50	79.854,70	11.362,90	239.896,60	100,0%
%	6,64	12,24	12,20	17,35	12,53	33,29	4,74	100,00	
% tabac decolorat respecte al total	9,43	3,18	9,47	6,75	6,19	4,25	2,04	5,72	

La problemàtica del tabac decolorat continua vigent. Els percentatges d'afectació es mantenen més o menys estables a les diferents parròquies, a excepció de les parròquies d'Ordino, on s'ha pogut veure amb alleujament un descens de gairebé 5 punts (s'ha passat del preocupant 14,03% de la collita 2017 a un 9,47% de la 2018), i de Canillo, on hi ha hagut un augment de 3 punts (s'ha passat del 6,49% de la collita 2017 al 9,43% de la 2018). La mitjana d'aquesta categoria respecte al total és d'un 5,72%.

Parcel·la encampadana en plena collita.

QUADRE COMPARATIU DE LES CLASSIFICACIONS DE LES COLLITES 2017-2018

La propera venda de la collita de tabac andorrà es veurà afectada possiblement per alguns canvis després del tancament, el 30 de setembre, de la darrera fàbrica de transformació del tabac a França, France Tabac. Aquesta fàbrica, situada a la preciosa ciutat de Sarlat, al Perigord, havia fet tres plans socials en els darrers deu anys i havia tingut una caiguda continuada del nombre de treballadors com a conseqüència de la disminució de la producció. És en aquesta fàbrica que arribava el tabac andorrà per sotmetre's a una sèrie de processos que en garantien l'estabilitat abans de creuar l'Atlàntic per arribar a Kentucky, l'estat interior dels Estats Units on es transformava en tabac per mastegar. De moment, la collita 2019 haurà de dirigir els seus passos cap a un altre destí intermedi, segurament a més kilòmetres de distància.

El sorprenent estiu 2019

Durant l'estiu 2019 s'ha batut un rècord sorprenent: l'Associació de Pagesos i Ramaders d'Andorra únicament va recollir dues declaracions de

FOTO: MARISA LUNA

Fulla de tabac assecada amb una coloració excel·lent.

pedra que, a sobre, afectaven la mateixa parcel·la. Això no vol dir que no hagi caigut gens de pedra a la resta del Principat, sinó que o bé la pedregada va tenir lloc abans d'iniciar-se el període de cobertura –el 22 de juny– o bé les que van caure fins al final del període de cultiu no van ser de gaire consideració.

Per sort, el període de cultiu es va avançar respecte al que és habitual gràcies a l'estiu intens i calorós, i molts camps es van recollir abans d'hora. Perquè de pedregada n'hi va haver una d'«apocalíptica» l'1 de setembre, coincidint amb l'arribada de la novena etapa de la Vuelta Ciclista a España, que va afectar intensament els Cortals d'Encamp i altres indrets com Arinsal. Afortunadament, la major part dels camps ja estaven recollits i solament es va veure afectada aquesta última localització.

Per tant, el balanç de la temporada és molt satisfactori, amb únicament 359,96 kg de tabac afectats per la pedra, un 0,15% de tota la collita del país. D'aquests, 93,90 kg es van peritar com de la més alta afectació i es van catalogar com del grup 4, motiu pel qual també es van comptabilitzar com a pèrdua en quantitat.

I com ja va sent tradició, no hi ha hagut cap declaració per gelada.

FOTO: MARISA LUNA

Detall de mata de tabac.

FOTO: MARISA LUNA

Tabac assecant-se a les Bons, Encamp.

Fins sempre en el nostre record

Malauradament, l'any 2019 també ha estat l'any en què hem perdut un dels nostres estimats pèrits, Laurence Amalric, per una greu malaltia. Havia iniciat la prestació de serveis a l'Associació durant l'estiu del 2016, com a substitut del pèrit Hervé Saquet amb motiu de la seva jubilació.

Laurence Amalric havia posat a disposició del conjunt de colliters la seva gran experiència en el món del tabac, com a productor i com a gestor d'importantes entitats relacionades, i la seva excepcional energia i motivació. El seu record quedarà per sempre en la nostra memòria. ♦

RAMADERIA

Ramaderia

FOTO: JAUME RIBA SABATÉ

El Departament d'Agricultura ha estat treballant en la definició de línies estratègiques que determinin l'orientació que ha de prendre el sector ramader. Les visites que s'han fet a les explotacions agràries durant el 2019 han esdevingut una eina interessant per recollir dades que permetin detectar-ne els punts forts i febles, les necessitats reals i les opcions de millora que cal emprendre. La voluntat és fer de la ramaderia del país un àmbit prou preparat per enfrontar-se amb garanties als reptes del futur.

Visita productiva a les explotacions agràries

Durant els mesos d'agost i setembre de 2019, el Departament d'Agricultura va visitar les explotacions ramaderes bovines del país. L'objectiu no era cap altre que veure *in situ* les instal·lacions per a la producció animal i copiar les inquietuds i dificultats del sector per poder definir unes línies d'actuació futures que permetin mantenir, potenciar i diversificar el sector primari.

Aquestes entrades d'informació es van completar amb les provinents de les diverses reunions mantingudes amb l'Associació de Pagesos i Ramaders d'Andorra, amb col·lectius ramaders específics –com ara els que treballen amb els ovins transhumants i els ovins estants– i amb els productors agroalimentaris.

El treball va permetre identificar vint aspectes que suggerien una avaluació i recomanaven emprendre una sèrie d'accions:

Demandes relacionades amb exigències reglamentàries o administratives

Les excessives restriccions a les construccions agràries

Es modificarà la Llei general d'ordenació del territori i urbanisme per afavorir la construcció de naus o edificis lleugers, d'una sola planta i d'una superfície adequada (1.000 m²), d'ús exclusiu ramader. L'APRA va posar de manifest que el canvi d'ús d'agrícola a comercial, quan l'activitat queda inclosa en el sector agrari, no s'hauria d'entendre com un canvi d'ús, cosa que evitaria la modificació estructural de construccions agrícoles tradicionals a què obliga la normativa vigent.

La lentitud de les obertures de comerç i l'exigent normativa comercial

Es treballarà per intentar exonerar de certes taxes les activitats complementàries de producció i venda de productes agraris en el

mercat local. Igualment, hi ha la previsió de modificar la Llei del comerç i d'avaluar amb els comuns l'adaptació al marc normatiu comunal.

La dificultat per trobar personal i per fer els tràmits administratius

Es revisaran els tràmits i els procediments administratius. Paral·lelament, l'APRA considera que un dels hàndicaps més importants a l'hora de contractar personal és el compliment de la Llei de seguretat i salut en el treball, que obliga a fer moltes modificacions a les explotacions perquè les tasques són molt variades i la natura dels riscos també.

El gravamen sobre les finques rústiques

S'estudiarà no gravar-les.

La revisió dels ajuts per adaptar-los al cost de la vida

S'ha adquirit el compromís de revisar més periòdicament els ajuts a les pràctiques tradicionals de muntanya, al dall de prats i a la biodiversitat, i de millorar-ne el sistema de control basant-se en el principi de bonificació.

L'agilització del pagament dels ajuts al bestiar

El Departament d'Agricultura no pot acordar períodes fixos, perquè la gestió no la controla en exclusiva; tanmateix, es va comprometre a agilitzar-los escurçant també el període de declaració i a modernitzar la gestió administrativa (SIGDA).

La millora d'aspectes lligats al codi de circulació

Hi ha aspectes que penalitzen i que suposen una despesa extra associada. És el cas, per exemple, de les Pick-up, que estan obligades a passar la ITV des del moment de la seva compra.

Demandes relacionades amb la gestió pròpiament agrària o amb els productes derivats

La manca d'herba a causa d'un estiu molt sec

Es va calcular un 30% de pèrdua i, en conseqüència, es va aprovar un decret que va permetre importar un contingent per fer-hi front sense cap reducció dels ajuts associats.

La revisió del procés d'identificació del bestiar nascut a la muntanya i l'exoneració del pagament del passaport equí

El Govern es compromet a adequar els requeriments reglamentaris vigents que obliguen a identificar els animals durant els set dies naturals següents a la seva data de naixement, amb la finalitat d'exonerar d'aquesta obligació els animals nascuts a la muntanya o durant la transhumància. Per la seva banda, el cost del passaport dels equins és difícilment exonerable. El Departament d'Agricultura argumenta que un animal que vagi a l'escorxador abans de l'any se'l podria estalviar, perquè la guia que s'adjunta ja serveix per donar-lo de baixa al Padral, però no un animal que sigui venut. Molt sovint el problema és que els ramaders no poden assegurar si un animal seguirà un camí o un altre, i en aquests casos és millor que facin el passaport.

El manteniment de l'assegurança del bestiar

Existeix el compromís de vetllar perquè la gestió del Fons de compensació del bestiar sigui acurada i rigorosa en un procés de millora continuada.

El manteniment dels serveis veterinaris

El Departament d'Agricultura valora la necessitat en 3,5 veterinaris de mitjana; per aquest motiu, es planteja fer contractacions temporals per completar el servei que s'ofereix actualment.

L'acceleració del programa de selecció i millora de la raça bruna d'Andorra

Existeix la voluntat per part del Govern de crear un centre de cria d'anolles per a la reposició de mares, i de modificar els ajuts relacionats. Altres aspectes a valorar són la centralització de l'engreix i la possibilitat de crear un programa nacional d'inseminació artificial i d'implantació d'embrions fecundats.

La potenciació de la carn de qualitat

S'estan fent millores a l'escorxador i es continuarà potenciant la promoció de la «Carn de qualitat controlada d'Andorra» i la IGP Carn d'Andorra mitjançant la implantació de nous formats comercials i la distribució directa a sectors diversos.

La valoració de les altres línies de cria i engreix de bestiar

Es valorarà l'ampliació d'ajuts a altres línies, com el bou, a banda del plantejament d'ajuts indirectes per a la reposició de maquinària i equipaments per al dall o la millora d'infraestructures.

La disposició de peixeders comunals mitjançant la col·laboració entre parròquies

Prat de dall al voltant de les bordes de Casa Rull i Casa Fonta, als Cortals de Sispony.

El Govern vol traslladar als comuns la necessitat de reforçar la col·laboració parroquial perquè el bestiar d'Andorra pugui optar a sojornar sempre al país.

Els costos dels vaquers

El Govern voldria evitar greuges comparatius entre els ramaders que porten bestiar a diferents parròquies.

FOTO: XAVIER COMA

El control de l'accés dels gossos a les finques privades

El Departament d'Agricultura insisteix en la recollida i la instal·lació dels cartells de senyalització, mentre que l'APRA planteja que el seu cost és important quan s'han de protegir diverses zones.

El desenvolupament de cultius alternatius

S'han de valorar les oportunitats i la viabilitat d'alguns dels projectes plantejats: cànem terapèutic (la fibra es podria utilitzar per a la indústria tèxtil), noves varietats de tabac per a la producció d'actius biotecnològics, etc., sabent que el veritable valor estaria en la transformació.

El control de la proliferació de fauna autòctona com les marmotes

Per contrarestar els danys als prats de dall, s'han d'elaborar plans de control per, tot assegurant-ne la presència, evitar una proliferació excessiva de la població i el desplaçament a zones baixes. Un altre problema detectat, segons l'APRA, és la taupa.

El projecte comunal de granja escola a Canillo

Desperta certa controvèrsia en les explotacions en funció del relleu generacional previst.

A banda de tot això, el Govern preveu fer una avaluació/diagnosi/auditoria de les condicions de maneig i de la competitivitat de les instal·lacions agràries en referència a la cabana bovina, amb la finalitat de crear un programa de millora per assegurar el benestar animal. Aquests treballs van ser adjudicats el desembre del 2019 a l'IRTA, l'Institut de Recerca i Tecnologia Agroalimentàries, una empresa pública de la Generalitat de Catalunya.

Les accions previstes pel Govern d'Andorra a partir de les demandes exposades defineixen les línies estratègiques en els àmbits de la ramaderia i l'agricultura per al període 2019-2023, que es van presentar davant la Junta Directiva de l'Associació el 21 de gener de 2020. Es tracta d'un pla ambiciós en el qual el Govern trobarà l'APRA al seu costat.

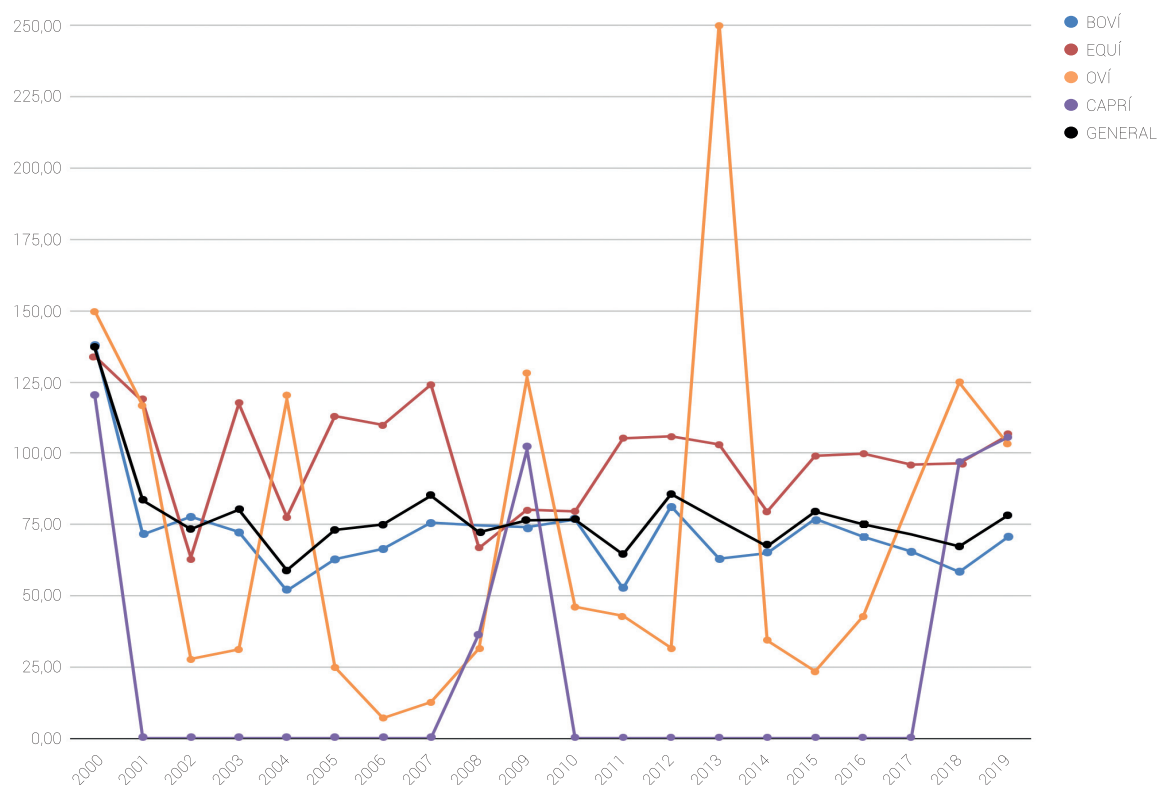
La campanya 2019 convida a la reflexió

L'exercici 2019 ha estat força especial, amb un augment considerable dels sinistres registrats per a totes les espècies. La sinistralitat neta (ràtio entre l'import total pagat pels sinistres ocorreguts i les primes recaptades després d'aplicar les bonificacions) ha estat del 78,03%, que ha significat un increment de més de 10 punts respecte de l'any anterior. S'ha de tenir en compte, però, que els animals assegurats també han augmentat (9.414 animals) i que s'ha assolit un valor més semblant al del període 1989-1993. Això ha estat

gràcies a l'increment de la cabana en totes les espècies, però principalment en l'ovina i caprina.

Per espècies, la sinistralitat neta ha augmentat considerablement en el cas dels bovins, fins al 70,41% (58,33% el 2018), malgrat que és l'única espècie que continua mantenint un balanç positiu. Les altres espècies presenten balanços negatius que conviden a fer algunes reflexions o replantejaments. Així, els equins han presentat una ràtio del 106,14% (96,43% el 2018), de manera que han trencant la seqüència de valors inferiors al 100% que s'havia imposat des del 2013; la ràtio dels ovins ha estat del 103,50% (124,74% el 2018), ja que s'han vist afectats per sinistres importants els dos darrers anys, i la dels caprins, del 105,41% (97,01% el 2018).

EVOLUCIÓ DE LA SINISTRALITAT NETA GENERAL I PER ESPÈCIES ENTRE ELS ANYS 2000 I 2019

La ràtio general entre el nombre de sinistres produïts i el nombre d'animals assegurats, que ha seguit una tendència ascendent des del 2016, ha arribat al 5,79% en la campanya 2019.

Pel que fa a les causes principals dels sinistres, s'ha de destacar que han estat la pneumònia en el cas dels bovins, la mort perinatal en el dels equins, i la pneumònia i l'enterotoxèmia en el cas dels ovins i els caprins, respectivament, després de causes no cobertes perquè no s'han donat en les condicions exigides per l'assegurança en aquestes dues últimes espècies.

El fons de compensació del bestiar, en procés de millora contínua

L'Associació de Pagesos i Ramaders d'Andorra i el Departament d'Agricultura del Govern vetllen conjuntament des del 2017 perquè el Fons de compensació del bestiar sigui un instrument d'ajut per a tots els ramaders. Una comissió mixta s'encarrega de fer evolucionar el fons a partir de l'estudi de les casuístiques particulars i les tendències observades per tal d'oferir les màximes prestacions sense comprometre'n la supervivència. Pel que fa pròpiament a la seva gestió diària, el Departament del Govern s'encarrega de l'assessorament tècnic als ramaders per tal que puguin escollir les condicions més adequades a les seves circumstàncies particulars, i també de plantejar les operacions bancàries (llista de primes i indemnitzacions) en funció de la cobertura seleccionada i els sinistres patits. L'APRA, per la seva banda, es responsabilitza –amb l'ajut d'una entitat gestora independent– de l'administració financera del fons en funció de les instruccions rebudes d'Agricultura.

Aquesta gestió obliga a disposar de les dades particulars dels ramaders adscrits al Fons de compensació del bestiar, motiu pel qual es va acordar la creació d'un formulari perquè, a més de recollir les necessàries, els titulars puguin deixar constància escrita del consentiment de la seva utilització en el marc de les diverses actuacions que s'han de dur a terme per a la gestió del fons. El formulari es va presentar als participants del fons en fer la corresponent declaració de l'activitat

agrària i ramadera al Departament d'Agricultura per a l'exercici 2020. Va ser també el moment de lliurar-los un exemplar de la pòlissa de cobertura perquè poguessin conèixer-ne el contingut i les novetats que s'hi han pogut introduir. El Departament d'Agricultura digitalitzarà i arxivarà els documents signats, i els trametrà en suport paper i en suport digital a l'APRA per al seu arxiu.

El Fons de compensació del bestiar ha establert, com a data límit per canviar les condicions subscrites de cara a una nova campanya, el 15 de febrer, moment a partir del qual s'emetraran els primers rebuts de primes. També ha hagut d'incloure en el text la no renovació de la pòlissa als ramaders que tinguin deutes pendents amb el fons, per tal de vetllar pels interessos del conjunt dels assegurats.

Per garantir el bon funcionament del fons, s'han revisat les primes associades als ovins acollits a l'opció amb més prestacions, ja que la cobertura és individual i ara hi ha més animals.

D'altra banda, el tipus de sinistralitat ocorreguda durant el 2019 ha aconsellat establir un procediment que garanteixi el respecte a les bones pràctiques ramaderes a fi d'evitar certs problemes sanitaris o, si més no, minimitzar-ne la gravetat. Així, l'Àrea de Serveis Veterinaris del Departament d'Agricultura s'encarregarà de comunicar als ramaders titulars d'explotacions que hagin de dur a terme programes específics de profilaxi el calendari de tractament per part dels tècnics veterinaris corresponents. La manca de col·laboració a l'hora de facilitar-ne la realització podria ser interpretada com una negligència i ser motiu de no indemnització en algunes de les opcions recollides en el Fons de compensació del bestiar.

Cap a quaranta anys més!

La 41a Fira del bestiar d'Andorra es va celebrar, com dicta la tradició, el diumenge 27 d'octubre a l'aparcament de Prada Casadet, després que l'any anterior es festegés com es mereix el seu quarantè aniversari.

A la festa d'interès cultural, inclosa a l'Inventari General del Patrimoni Cultural pels seus valors històrics i iden-

Cartell promocional de la 41a Fira Concurs d'Andorra.

2019

ANDORRA LA VELLA

27 d'octubre 2019

Govern d'Andorra

titaris, es van presentar 162 animals (entre els quals 4 conjunts d'ovelles i 5 parelles o tríos de la mateixa espècie) aportats per diferents cases pairals en una jornada esgotadora per desplaçar els animals de les seves localitzacions habituals al bell mig d'Andorra la Vella per acostar-los al públic general. La diada es va iniciar amb l'arribada dels animals entre les 6 i les 9 del matí, per arribar a una classificació a les 11 i a l'entrega dels premis a partir de la 1 del migdia.

Un cop més es va poder comptar amb Casimir Arjol per a la realització del llibret de la fira, un recull que aquesta vegada es va dedicar a l'estripagecs, un barrot que feien els ferrers i que es col·locava a les finestres de les cases per protegir-les de possibles lladres. Un element que ha inspirat molts artistes per la seva rusticitat i bellesa.

A la recerca del mascle ideal

El 7è Concurs nacional de mascles i la subhasta de vedells de la raça bruna d'Andorra va tenir lloc el 8 d'abril de 2019 a les instal·lacions de la Borda Mateu. La selecció dels mascles és un dels punts clau del programa de selecció genètica de l'espècie bovina de la raça bruna d'Andorra, i la fira específica ajuda a trobar els millors exemplars de cada cate-

goria en el moment de la seva màxima expressió morfològica. La subhasta, pel seu costat, permet als ramaders adquirir-ne un per fer-lo servir com a reproductor preferent en el marc del programa de selecció genètica de la raça.

Per arribar a aquesta selecció, es van enviar sis vedells al Centre Gascon de Vilanova del Pareatge el 19 de novembre de 2018. Van estar prop de quatre mesos sotmesos a totes les mesures i avaluacions tècniques pertinents per tal d'escollir els representants més idonis –quatre animals– de la raça segons els paràmetres establerts pel Reglament que fixa l'estàndard, la qualificació i la inscripció d'animals bovins al Llibre genealògic de la raça bruna d'Andorra.

El jurat de la fira va qualificar aquests animals, va atorgar els esperats premis i va explicar els motius de la seva assignació, una tasca didàctica que es porta a terme any rere any. Per primer cop des del 2012 –quan va veure la llum aquest concurs de forma independent de la Fira Concurs de bestiar d'Andorra la Vella–, van ser els únics que van participar en el concurs, en la categoria de braus sementals de més de 24 mesos (secció 3), de manera que no hi va haver cap representant entre els vedells de 6 a 12 mesos (secció 1) ni entre els anolls de 13 a 24 (secció 2).

Potser algun dels vedells subhastats s'exhibirà durant el 2020. Seria una manera brillant de tancar el cercle. ♦

FOTO: MARISA LUNA

Vistes sobre les bordes de la Peguera a Sant Julià de Lòria.

Andorra eren prats

Quan, de vegades, em deixo anar a rememorar moments tant de la meua infància com de la meua adolescència, sempre, inevitablement, hi ha el record del verd d'un prat. El verd del prat acabat de dallar on la mare estirava les tovalles per a un dinar de festa pel sol fet de no ser al tomb de la taula, al menjador de casa; el verd del prat de l'herba començant a créixer on, ganivet en mà, ens ensenyava a collir xicoies o carreroles; el verd del prat amb herba fins als genolls que travessàvem corrent en sortir de l'escola per arribar més aviat al riu, a veure les truites, abans d'anar a dinar; el verd del prat dallat del diumenge a la tarda recollint les primeres moixaines i els primers petons robats a una edat d'adult que no acabava de voler arribar...

En aquells temps llunyans, però que tampoc ho són tant, Andorra era prat: els prats on esquíavem, a l'hivern; els prats on vam viure els nostres primers amors en aquells estius

de càmpings replens de veus estrangeres que repartien carícies capaces de fer-nos obrir el cor al món...

He de reconèixer, tanmateix, que ben poques vegades vaig tenir un pensament per a aquells que, cuidant els prats, ens permetien passar els moments d'autèntic plaer que tant jo com tots els companys d'edats semblants vivíem. Formava part de la vida mateixa, del que havia existit sempre, del que sempre seria, i prou.

I, en canvi, era el treball dels homes i dones que cuidaven aquells trossos de terra el que ens permetia gaudir de tan làbils i benaurats instants!

Els prats eren Andorra; Andorra eren prats...

Després, i no sempre de manera conscient, vaig veure com molts d'aquells prats deixa-

ven de ser-ho per cedir espai a cases de pisos. No es para el progrès. I Andorra progressava. Andorra es despertava d'un son de segles, talment la bella dorment del bosc. El seu príncep, jove i preciós, es deia diners; començava, de manera astuta i sense gaires dificultats, a recollir adeptes, a despertar passions...

Uns anys més tard vaig anar veient con la gleba anava desapareixent, obrint espais on el tabac pogués créixer en plantes esplendoroses i fortes. En coneixia la raó. I si bé cal reconèixer que per a més d'un va ser l'element que li va permetre conservar el patrimoni, no deixa de ser menys cert que el sistema emprat no sempre va correspondre a la millor manera d'enfortir l'Estat, de fer-lo partícip del canvi que s'esdevenia. En recordo alguna discrepància amb un propietari, gran amic meu, a qui un dia vaig acabar preguntant:

—Si se us subvencionessin les trumfes tal com es fa amb el tabac, què faríeu, tabac o trumfes?

—Trumfes. No hi ha pas tanta feina! Encara que es paguessin a la meitat.

—Ho veieu com em doneu la raó? Jo, és la política que aplicaria, des del Consell. Que cadascú triés. El sistema cauria pel seu propi pes.

—Ja ho dius tu, això. El problema del Consell és que darrere teu potser vindria algú que deixaria d'aplicar-ho...

—O sigui que és un problema de confiança en les institucions?

—En les institucions, no. En alguns homes, sí.

D'aquesta conversa, en fa ben bé quaranta anys. Encara recordo, com si fos ara, el somriure còmplice que em va llançar; encara sento, com si fos ara, l'escalfor de la seva

mà agafant-me pel braç i guiant-me cap a la barra, i el to de la seva veu riallera i amiga demanant-me què volia beure, no que haguéssim de celebrar altra cosa que l'amistat que ens unia tot i no sempre pensar igual.

Per més que se n'hagi parlat en diferents ocasions, no sé si hi ha hagut mai, a Andorra —no ho crec—, una voluntat política real d'apuntar vers una visió global del paisatge tenint en compte el manteniment de l'agricultura i la ramaderia com a eines indispensables per poder-la assolir. Si m'equivoco i ha existit o existeix, cal reconèixer que no acaba pas d'aconseguir el seu propòsit. És una llàstima.

I si un dia ens plantegéssim de valent que Andorra pogués tornar a ser, també, prat? Prat de veritat, on els nostres infants poguessin descobrir, com vam fer-ho nosaltres, les primeres palpitations amoroses en arribar als quinze anys.

L'experiència que ens està tocant viure aquest 2020 hauria de ser, indiscutiblement, un element de reflexió també sobre aquest punt: és encara creïble pensar que el post-Covid-19 podrà continuar en la mateixa tònica que teníem fins al març d'aquest any? Algú creu sostenible per al país continuar en la mateixa línia? Potser seria bo iniciar una seriosa reflexió sobre com encarar un futur que, difícilment, serà calcat sobre el que hem viscut fins ara. La pagesia pot i ha de contribuir a formatar aquesta nova Andorra més autònoma en molts aspectes, menys dependent de l'exterior, més responsable, gosaria, fins i tot, dir; una Andorra capaç de pensar a llarg termini. Només cal desitjar que encara hi siguem a temps.

Josep E. Dallerès

APICULTURA

Apicultura

Durant el 2019 es va fer un estudi per intentar determinar si els tractaments biològics per al control de la processionària –el lepidòpter defoliador dels pins que produeix urticària i trastorns al·lèrgics a persones i animals– podien tenir cap responsabilitat en la davallada de les colònies d'abelles. Més enllà de la metodologia emprada o de l'estat sanitari de les colònies sotmeses a control, és un primer pas que posa en evidència que la preocupació per la supervivència d'aquests insectes és compartida des de diversos sectors.

Preocupació per les abelles

La detecció com a plaga de la processionària del pi (*Thaumetopoea pityocampa*) es remunta al 1980 a Sant Julià de Lòria. A partir del 2003 es va començar a estendre per altres parròquies, i amb els anys ha arribat a les zones de pi negre (1.700-1.800 m d'altitud) i s'ha observat a les obagues. Entre el 2017 i el 2018 es van fer tractaments aeris sobre unes 1.000 o 1.100 ha entre totes les parròquies, amb un nivell d'afectació variable d'entre 4.000 ha i 4.500 ha de superfície, de manera que es tracta d'un problema general que requereix atenció específica.

El problema de la processionària del pi ha perdut interès com a plaga forestal per esdevenir un problema social, atès que ha augmentat la funció pública i turística dels boscos en detriment de la seva explotació. Així, l'objectiu actual és defensar el benestar social de les persones i els animals, així com la qualitat paisatgística i l'interès turístic i econòmic d'aquests espais naturals.

La preocupació, però, per l'increment de les baixes en les arnes del país i la inquietud associada als tractaments realitzats –a iniciativa dels comuns– contra aquest lepidòpter van motivar la demanda de l'Associació de Pagesos i Ramaders d'Andorra de crear una taula de treball sobre qüestions relacionades amb el món apícola el 12 de desembre de 2018. El Ministeri de Medi Ambient, Agricultura i Sostenibilitat i el Ministeri de Salut van respondre positivament a aquesta petició, entenent que calia preservar la salut dels pol·linitzadors per assegurar la dels ecosistemes, tant naturals com agrícoles, tot seguint les recomanacions dels organismes internacionals de referència en la qüestió.

La creació d'aquest grup de treball havia de permetre debatre, analitzar i proposar accions que ajudessin a millorar les condicions de supervivència de les abelles al Principat d'Andorra, i la previsió era convidar també els responsables dels comuns que, per les seves competències,

tinguessin diferents implicacions indirectes en aquesta matèria. L'APRA hi estaria representada pel seu president, la Comissió d'Apicultura i la tècnica de l'Associació.

Les reunions havien d'iniciar-se durant el mes de febrer de 2019; tanmateix, encara no s'han materialitzat. Això no vol dir, però, que el Govern i els comuns no hagin avançat pel seu compte en l'aprofundiment del possible impacte dels tractaments contra la processionària sobre la cabana apícola, encoratjats per l'empresa responsable dels tractaments. I fruit d'aquesta motivació va ser el treball de camp encarregat a l'empresa Pajuelo Consultores Apícolas sobre l'avaluació de l'efecte de l'aplicació de *Bacillus thuringiensis* var. Kurtaki contra la processionària del pi sobre les arnes d'abelles (*Apis mellifera iberiensis*) al Principat d'Andorra. L'execució de l'estudi es va anunciar a l'Associació i a la resta d'apicultors del país en una presentació conjunta. Tanmateix, s'ha de tenir en compte que aquest tractament biològic no és l'únic emprat en la lluita contra la processionària al país, sinó que, puntualment i en cas de necessitat, també es fan tractaments amb productes químics, alguns d'ells catalogats com a perillosos per a les abelles. S'entén que aquests productes complementaris s'apliquen seguint els calendaris recomanats per evitar la presència dels nostres importants pol·linitzadors, però cal recordar que el canvi climàtic està alterant profundament els tempos biològics de plantes i animals, i que les abelles surten de les seves arnes així que la temperatura supera els 10 °C, una situació cada cop més freqüent durant els mesos de repòs hivernal.

Per fer el treball es van escollir tres apiaris: un de situat exactament sota la zona de tractament amb els mitjans aeris (Juverrussa), un altre a la perifèria de l'àrea d'actuació (Arinsal) i un de localitzat en una zona allunyada (Forn de Canillo). Segons les dimensions de l'apiari, es va triar un nombre d'arnes homogènies, amb bona població, bones reserves de mel i pol·len i un bon estat sanitari, sobre les quals es van fer les avaluacions següents:

- La mesura del vigor, valorant la superfície de cadascuna de les cares de la bresca coberta per

abelles adultes, cria, reserves de mel i de pol·len (metodologia Imdorf 1987).

- La valoració de l'estat sanitari de les principals patologies de l'arna.
- La valoració de l'estat nutricional.

Els controls es van dur a terme els dies 3 de setembre i 15 d'octubre de 2019, un mes abans i un mes després del tractament.

El 28 de novembre es van posar en comú els resultats de l'estudi durant una reunió a la qual l'APRA va ser convocada de nou juntament amb els apicultors del país. Els resultats van desvin-

cular el tractament contra la processonària de la principal causa de mortaldat de les arnes, no perquè quedessin totalment depurades possibles responsabilitats, sinó perquè s'havien detectat altres causes més bàsiques que justificaven les baixes: en concret, la infestació de les colònies per varroa –un paràsit extern que es creia que absorbia l'hemolimfa de les abelles i que actualment es considera que s'alimenta principalment del seu teixit corporal gras–, i fins i tot la presència de cria podrida en algunes arnes, una malaltia bacteriana que afecta greument les larves d'abelles i que comporta la mort de la colònia.

Els tècnics de l'empresa de consultoria apícola van determinar que era bàsic modificar la lluita

FOTO: AKERRAREN ADARRAK

Processonària del pi (*Thaumetopoea pityocampa*).

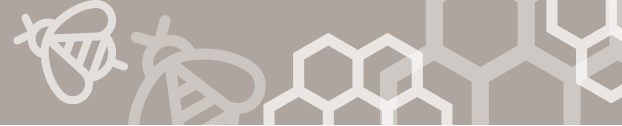

FOTO: DAVID MARK

Detall d'abella amb el paràsit varroa al tòrax.

contra la varroasi, ara centrada en un sol producte, el timol, d'eficàcia limitada segons les condicions meteorològiques i el tipus d'arna. Veritablement, és cert que no es poden estudiar possibles efectes adversos dels tractaments contra la processonària sobre les colònies d'abelles si aquestes no estan en perfecte estat sanitari. D'altra banda, una vegada la plaga de l'àcar estigui més sota control –un repte especialment complicat perquè aquest ectoparàsit es considera actualment cosmopolita i és present, pràcticament de forma permanent, a totes les arnes–, una anàlisi merament visual com la que s'ha fet no pot permetre descartar eventuais relacions entre els tractaments contra la processonària i la involució en el desenvolupament de les colònies d'abelles, ja que hi podria haver, per exemple, un efecte simplement d'afebliment de les abelles en benefici de la incidència de la

varroa. En aquesta mateixa línia, tampoc s'estima suficient un únic control després dels tractaments amb *Bacillus thuringiensis* perquè just un mes després de la seva aplicació es podrien detectar efectes letals, però no subletals, que necessitarien més temps per materialitzar-se. És per aquest motiu que convindria completar els dos controls plantejats amb un tercer a la sortida de l'hivern, un aspecte en el qual van coincidir els mateixos consultors responsables de l'estudi.

En qualsevol cas, és evident que no es poden emprendre noves accions d'investigació mentre no s'hagi resolt mínimament el problema sanitari plantejat per aquest àcar, i amb el Departament d'Agricultura s'ha convingut valorar les accions necessàries per controlar aquesta infestació. Indubtablement, tota la conscienciació per protegir la cabana apícola és sempre molt ben rebuda.

El Comú d'Ordino fomenta la implantació de ruscós

El Comú d'Ordino, a través del seu Departament d'Agricultura, Medi Ambient i Sostenibilitat, ha tornat a demanar durant el 2019 la col·laboració de l'APRA en la difusió de la possibilitat d'implantar arnes en terreny públic. Aquesta iniciativa de concessió temporal de terreny públic per als apicultors va veure la llum el 2018, i ha estat regulada aquest any passat mitjançant el pagament d'una taxa simbòlica (de 0,30 €) per arna i mes d'ocupació del terreny.

La corporació, implicada en la promoció d'apiaris per promoure la biodiversitat vegetal i donar valor a la mel produïda a la parròquia, va proposar com a terrenys públics per a aquesta implantació dues zones al Castellar, una a la zona baixa del Corb (Encodina), una al coll d'Ordino (Bony de les Neres) i tres entre la solana del Sudorn i el planell del Quer (Sorteny).

La publicitat d'aquesta concessió temporal de terreny públic ha consistit fins ara a contactar tots els apicultors inscrits al Padral que complissin el Reglament de regulació de l'activitat apícola del 19 de setembre de 2012. L'obertura de les candidatures va tenir lloc a partir del 25 de març i es va tancar el dia 9 de maig; l'atribució de les parcel·les per sorteig es va fer el divendres 10 de maig, a les 12.30 h, al Comú d'Ordino, en presència de la mesa de contractació i per al període comprès entre l'1 de maig i el 31 d'octubre.

Els apicultors interessats van haver d'enviar la seva candidatura per correu electrònic, especificant el nombre d'arnes que desitjaven instal·lar i les parcel·les del seu interès, per ordre prioritari. Un sorteig entre els interessats per la mateixa zona va determinar el guanyador, i quan un apicultor tenia ubicades el nombre d'arnes que havia declarat, s'eliminava del sorteig per a les parcel·les següents.

El nombre d'arnes màxim per apicultor interessat es va calcular d'acord amb el que es definia al plec de bases, malgrat que podia ser adaptat el dia del sorteig en funció del nombre total de demandes per arri-

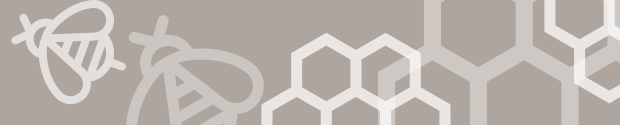
bar a un màxim de 240/N, essent N el nombre d'apicultors participants en el sorteig. Aquestes i altres qüestions, com les relacionades amb les distàncies a respectar, van quedar regulades pel plec de bases corresponent, que també determinava la necessitat d'indicar la zona de producció a l'etiquetatge.

L'Associació va enviar un correu electrònic a tots els apicultors de la seva base de dades per ajudar a la difusió d'aquesta interessant iniciativa. Durant el 2018 solament un apicultor va instal·lar deu arnes a Sorteny; tanmateix, el 2019 ja van ser tres els que hi van participar, amb la disposició de tres arnes al Castellar, deu al Corb i onze a Sorteny des del mes de juny fins a finals de setembre. Per al 2020 es planteja tornar a treure la concessió temporal de terreny públic, malgrat que és molt probable que es faci per edicte, vist que l'interès va en augment.

FOTO: SERGI RIBA

Arnes instal·lades a Sorteny (Ordino).

El descens dels pol·linitzadors a la setena trobada apícola

Durant el 2019 es va celebrar per setè cop l'esdeveniment que agrupa apicultors i amants de la natura. En aquesta ocasió es va voler posar en evidència la importància de la biodiversitat i el paper fonamental que tenen en el seu manteniment els insectes en general i les abelles en particular. L'objectiu va ser conscienciar que hi ha en joc no solament la necessària conservació del nostre entorn, sinó també la del nostre model de vida, entenent que tothom pot col·laborar en aquesta important fita.

L'acte va comptar, en la seva obertura, amb la presentació de Conxita Marsol Riart, cònsol major d'Andorra la Vella, que va compartir amb els assistents la preocupació per la protecció de la biodiversitat natural.

La xerrada, titulada «Un tresor anomenat biodiversitat», va ser dirigida per Marisa Luna Troya, enginyera tècnica agrícola i coordinadora de l'APRA. La primera part es va centrar en les causes de

l'èxit evolutiu de les angiospermes davant les gimnospermes, que van ser desplaçades a zones més extremes (més fredes, amb més salinitat, amb escassetat d'aigua...). I és que les primeres –plantes amb llavors, però amb verdaderes flors (la fecundació es produeix dintre de l'ovari del pistil)– van tenir una espectacular expansió, que les ha fet dominar àmpliament el regne vegetal, gràcies a un factor clau com són els insectes, que les van ajudar en la seva dispersió pel paper de la pol·linització. El resultat és que el 90% de les espècies de plantes terrestres existents són angiospermes.

La segona part de l'exposició es va orientar a presentar els diferents grups de pol·linitzadors –alguns tan estranys a les nostres latituds com els llargardaixos, els ratpenats o els primats–, destacant la pol·linització entomòfila (per insectes) com la més notable per al planeta en general, i atorgant a cadascun dels grups implicats el seu paper específic. Així, en ordre d'importància creixent, es va parlar dels coleòpters, els lepidòpters, els dípters i els himenòpters, i es van destacar alguns dels processos de pol·linització més sorprenents gràcies als milions d'anys de coevolució conjunta entre plantes i insectes.

La ponència va acabar amb la necessitat de prendre consciència dels productes vegetals als quals no es tindria accés si desapareguessin uns pol·linitzadors tan emblemàtics com les abelles (cítrics, ametlles, cireres, pomes, peres, préssecs, prunes, kiwis, pèsols, tomàquets, cogombres, carbasses, carbassons, albergínies, melons, maduixes, mores, gerds, nabius...), i amb la idea que tothom pot aportar el seu granet de sorra per reaccionar i combatre l'alarmant descens dels pol·linitzadors.

El missatge és que és bàsic ser plenament conscients dels delicats mecanismes d'interacció existents a la natura i de la gran importància que tenen per a la nostra pròpia vida. Perquè l'espècie humana no viu en una bombolla aïllada, sinó que forma part de la natura i el seu futur hi està intrínsecament lligat.

Pomes, una de les fruites que desapareixeria sense la presència d'abelles.

ASSOCIACIÓ DE PAGESOS
I RAMADERS D'ANDORRA

7a TROBADA D'APICULTORS AL PRINCIPAT D'ANDORRA

DISSABTE 30 DE NOVEMBRE

Sala Ària
Centre de Congressos
Plaça del Poble s/n, Andorra la Vella

L'apicultura és alhora una tècnica i un art que permet aprofitar els diferents i valuosos productes que generen les abelles. El seu esforç per mantenir i fer proliferar les colònies resulta ser, a més, clau en la conservació de l'agricultura i la biodiversitat en general per l'important paper que aquests himenòpters desenvolupen en la pol·linització de les plantes. La confluència dels interessos productius amb els interessos ecològics inherents a l'activitat apícola fa fan mereixedora d'una atenció molt especial.

La Trobada d'apicultors al Principat d'Andorra té com a finalitat compartir experiències, coneixements i inquietuds entre professionals, aficionats, públic en general, tècnics i científics en relació al món de les abelles des d'un vessant actual i pràctic. La millora de la explotació apícola i el tractament dels reptes als quals s'enfronta, juntament amb la valorització de la funció ecològica de l'activitat, són temes abordats durant les diferents edicions.

Aquest 2019 se celebra per setè cop l'esdeveniment, que tractarà sobre la importància de la **biodiversitat** i el paper fonamental que tenen en el seu manteniment els insectes en general i les abelles en particular. Es voldria conscienciar que està en joc no solament la necessària conservació del nostre entorn, sinó també la del nostre model de vida, entenent que tothom hi pot col·laborar en aquesta important fita. El **4t Concurs de mels d'Andorra**, amb la representació d'algunes de les millors mels del país, ajudarà a posar un dolç colofó a aquesta jornada de celebració.

PROGRAMA

10:00 h
Obertura de la jornada
Sr. Xavier Coma Gasia
President de l'Associació de Pagesos i Ramaders d'Andorra

10:05 h
Presentació de l'acte
Hble. Sra. Conxita Marsol Riart
Consol major d'Andorra la Vella

10:15 h
"Un tresor anomenat biodiversitat" 1a part
Sra. Marisa Luna Troya
Enginyera tècnica agrícola i coordinadora de l'APRA

11:00 h
Pausa cafè

11:30 h
"Un tresor anomenat biodiversitat" 2a part
Sra. Marisa Luna Troya
Enginyera tècnica agrícola i coordinadora de l'APRA

12:15 h
Tast de mels

12:30 h
Lliurament de premis del IV Concurs de mels d'Andorra

12:45 h
Clausura de la jornada
Sr. Xavier Coma Gasia
President de l'Associació de Pagesos i Ramaders d'Andorra

ASSISTENTS
Obert a tot el públic.

INSCRIPCIÓ
No és necessària.

INFORMACIÓ
Associació de Pagesos i Ramaders d'Andorra (APRA)
C/ Dr. Vilanova núm. 9, ed. Thais 4t D
Tel. 829448
pagesos@andorra.ad

Fulletllet dissenyat per a la difusió de la 7a Trobada d'apicultors al Principat d'Andorra.

FOTO: MARISA LUNA

La cònsol major d'Andorra la Vella durant la presentació de la Trobada apícola.

Èxit de participants al concurs de mels d'Andorra

El 4t Concurs de mels d'Andorra va tancar, com és habitual, la trobada anual dedicada a l'apicultura. En aquesta edició es va assolir un veritable èxit de convocatòria, en aglutinar deu de les millors mels produïdes al país representades pels set apicultors participants.

L'origen d'alta muntanya va ser confirmat gràcies a l'anàlisi laboratorial prèvia –en concret, l'anàlisi mel·lisopalinològica, que determina l'origen botànic de la mel a partir de la presència de pol·len–, que igualment va servir per determinar-ne la humitat, les característiques principals i la qualitat. La majoria de les mels presentades a concurs van poder ser catalogades de multiflorals d'esbarzer, trèvol i altres, o de monoflorals de neret o de monoflorals de neret amb altres. Destaca la guanyadora del segon premi per ser catalogada com a monofloral de regalèssia (trèvol alpi), una mel gens habitual. Els graus d'humitat de la mel, per la seva banda, van ser excel·lents en vuit dels deu casos, mentre que els altres dos estaven dintre de la franja correcta. En termes generals, la meitat de les mels van ser classificades amb l'adjectiu d'excel·lents, una valoració que posa molt alt el llistó de les mels obtingudes al país.

En l'edició passada, el concurs va poder tornar a comptar, entre el jurat que va avaluar les mels andorranes, amb la participació de la ministra de

Medi Ambient, Agricultura i Sostenibilitat, Sílvia Calvo Armengol, i amb la dels professionals següents:

- ▶ Àngels Boixadera Planas, enginyera tècnica agrícola especialitzada en indústries agràries i alimentàries, apicultora des del 2009 i tastadora de mels inscrita al panell de tastadors d'Itàlia des del 2012.
- ▶ Alba Reguant Closa, dietista representant del Col·legi de Dietistes i Nutricionistes d'Andorra.
- ▶ Carles Flinch, xef del restaurant Can Manel i gran promotor dels productes de quilòmetre zero.
- ▶ Xavier Coma Gasia, apicultor, productor de mel i president de l'APRA.

Determinar les mels guanyadores no va ser fàcil per l'alta qualitat dels productes presentats, motiu pel qual es va necessitar una llarga avaluació. Els assistents a la trobada apícola van poder gaudir de la qualitat dels productes presentats gràcies al tast previ al dictamen del veredict, que va proclamar com a guardonats del 4t Concurs de mels d'Andorra els apicultors següents:

- ▶ 1r Premi - Mathieu Garaud, de Casa Fontana.
- ▶ 2n Premi - Jordi Regada Torremorell.
- ▶ 3r Premi - Miquel i Marc Casal Rossell, de Cal Francès.

Aprofitem aquestes línies per tornar a felicitar els guanyadors i encoratjar-los, juntament amb la resta d'apicultors, a continuar treballant per l'excel·lència d'aquest gran producte que és la mel andorrana. ♦

FOTO: MARISA LUNA

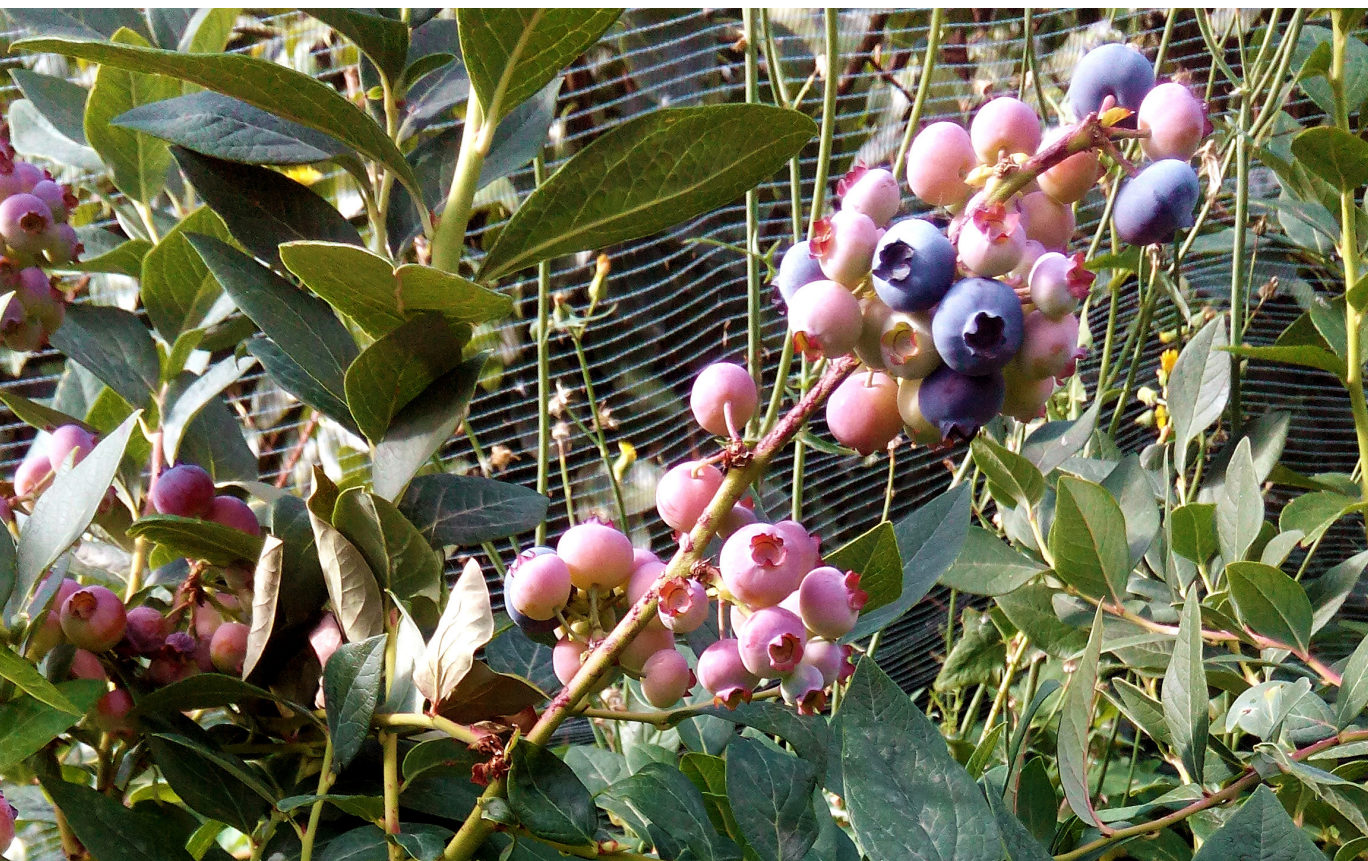
Els membres del jurat del 4t Concurs de mels d'Andorra amb el guanyador.

CULTUS

Cultius

El pla de recerca sobre els nabius subvencionat pel Govern va arribar el 2019 al seu quart i últim any d'estudi. L'experiència ha servit per conèixer les necessitats del cultiu i valorar-ne l'adaptació a les condicions climàtiques del Principat d'Andorra.

Sens dubte, els resultats obtinguts conviden a emprendre l'explotació comercial en el mercat andorrà d'uns fruits d'una qualitat i una dolçor excepcionals.

L'assaig dels nabius arriba a la meta

El 2019 ha estat el quart i últim any d'estudi del pla de recerca sobre els nabius. Si bé les plantes no han arribat al seu màxim potencial productiu –cosa que passa al setè any de cultiu–, quatre anys han estat suficients per enfrontar-se als reptes que plantegen la seva instal·lació i el manteniment, per conèixer les necessitats del cultiu i per determinar quines són les varietats, de les cinc assaïjades, amb més poder d'adaptació a les condicions climàtiques del Principat i amb un millor resultat productiu.

Durant aquests anys s'ha aprofundit en el coneixement dels factors rellevants en l'explotació dels nabius comercials, i s'ha arribat a conclusions generals que ajudaran sens dubte les plantacions actuals i podran orientar-ne d'altres de futures. Ara se sap que és un cultiu molt exigent pel que fa a la preparació del terreny, que necessita una acidesa d'entre 4,5 i 5,5 punts. Per aquest motiu, necessita les esmenes oportunes al terra per intentar baixar una mica el pH si no té les condicions idònies, com acostuma a passar en els sòls andorrans, normalment neutres o lleugerament bàsics. Per obrir el ventall de possibilitats, també es va assajar el cultiu en contenidors amb l'objectiu de facilitar-ne la implantació en unes condicions més controlades. En aquest sentit, no s'ha detectat una diferència gaire significativa respecte al cultiu plantat en cavallons al terra, a banda d'una entrada en producció més avançada en el cas dels contenidors. Això, però, és vàlid per als primers anys del cultiu, ja que quan les plantes assoleixin un port més important, el cultiu en contenidor pot haver-se de trasplantar per no comprometre el desenvolupament radicular.

El factor del pH és, juntament amb la conductivitat –que no ha de passar de 1.000 μS – un dels paràmetres clau que cal controlar durant la fertilització per al bon desenvolupament d'aquesta espècie. La conseqüència directa és la necessitat d'instal·lar les infraestructures oportunes d'un sistema de fertirrigació per controlar perfectament aquests dos paràmetres. Així, a banda de la xarxa de canonades i degotadors, cal poder comptar amb un capçal de reg

FOTO: GUILLERMO GARCÍA

Estructura de les plantes a principis de temporada a Montlllobar.

amb tot l'equipament necessari: les bombes d'injecció, els dipòsits per a l'aigua i per a les solucions d'adobat i d'acidificació, si escau, els instruments de control en línia (com a mínim, per mesurar el pH i, si és possible, també la conductivitat), etc.

Pel que fa a les bombes d'injecció, són preferibles les del tipus Dosatron. Són dosificadors que treballen sense electricitat i proporcionalment, amb pressió i cabal baix. S'han d'evitar especialment les indicades per a piscines, perquè estan preparades per treballar a una pressió molt elevada –que no seria el cas habitual de les parcel·les agrícoles (normalment disposen de dipòsits)– i dificulten molt el control de la injecció.

Al marge del sistema de fertirrigació, és molt recomanable per garantir la producció que s'instal·lin xarxes de protecció, tant per evitar els possibles danys causats per la caiguda de pedra, com per evitar la depredació dels fruits pels animals, entre els quals els més habituals són els ocells.

Pel que fa pròpiament al cultiu, es revela especialment important la poda anual, que s'aplica a la tardor, amb una repassada a la primavera en cas necessari. Durant els primers anys se cerca obtenir una estructura vegetativa en forma de got, amb vuit o nou branques productives, la renovació de les quals

FOTO: GUILLERMO GARCIA

Borinot pol·linitzant una flor de nabiu.

es fa periòdicament per mantenir el nivell de producció adequat.

Ja en plena producció, l'aclarit de les flors, o la purga dels fruits si no ha estat suficient, és important a l'hora d'equilibrar la planta i no esgotar-la. Si es fa de la manera adequada, s'evita la producció de fruits molt petits que s'acaben espatllant sense acabar de madurar correctament, amb la pèrdua consegüent de producció.

S'ha constatat que una de les plagues més importants dels nabius, la mosca *Drosophila suzukii*, també arriba a Andorra. Els tècnics del Servicio Regional de Investigación y Desarrollo Agroalimentario d'Astúries, SERIDA –que van dictar en tot moment les directrius a seguir– tenien l'esperança que les condicions climàtiques del Principat fossin un fre a la seva expansió, però l'experiència ha demostrat que el país entra en les seves zones d'actuació. Aquesta mosca és especialment perjudicial perquè ataca la

fruita en un ampli ventall d'estats i no solament quan està madura. Les pèrdues econòmiques que pot comportar aquest dípter obliguen a la detecció precoç mitjançant trapes de preparació senzilla per valorar la conveniència de tractaments, a banda de poder ajudar una mica a alleugerir la càrrega poblacional. Paral·lelament, convé evitar possibles reservoris que ajudin a la dispersió de la plaga mantenint el terra de les zones de cultiu net de fruita que hagi pogut caure i retirant la fruita passada de les plantes.

La producció durant els dos darrers anys d'assaig ha estat mínima perquè no acostuma a ser l'objectiu principal dels primers anys de cultiu, que s'orienten a la formació de les plantes, tal com s'ha comentat anteriorment. Bàsicament s'ha obtingut d'una sèrie de plantes mostra que han estat sotmeses a podes més lleugeres amb la finalitat de promoure la recollida de més dades fenològiques i poder avaluar la resposta dels consumidors davant l'oferta d'aquest fruit. Malgrat això, ha necessitat molta dedicació dels productors, per l'atenta recol·lecció manual que exigeix, que s'ha traduït en uns nivells de dolçor òptims.

La producció obtinguda de cadascuna de les varietats assajades ha estat molt similar –amb lleugeres diferències d'entrada en producció– a les parcel·les de Cortal de Llueneres i de les Bons, mentre que en el cas de Montllóbar –situada a 1.600 m d'altitud– el resultat ha estat totalment diferent. Aquesta podria ser l'altitud límit per al cultiu, atès que la seva viabilitat està especialment compromesa per les gelades de la primavera, que comporten un retard vegetatiu important que no ajuda que el cultiu expressi tot el seu potencial o, si ho arriba a fer, que hagi de tornar a començar a la temporada següent. En aquest indret i en altres de similars, la recomanació en cas de voler cultivar nabius seria de fer-ho sota túnel.

La prova comercial amb els fruits obtinguts el 2019 s'ha mantingut i ampliat respecte al 2018 i s'han arribat a servir, amb un èxit total d'acollida, a sis establiments del país sensibilitzats per la producció local i ecològica.

Finalitzat el projecte, és a les mans de les explotacions agràries que hi han col·laborat trobar la motivació per continuar cultivant un producte excel·lent que espera amb desig el consumidor andorrà. Més enllà de les seves propietats nutritives

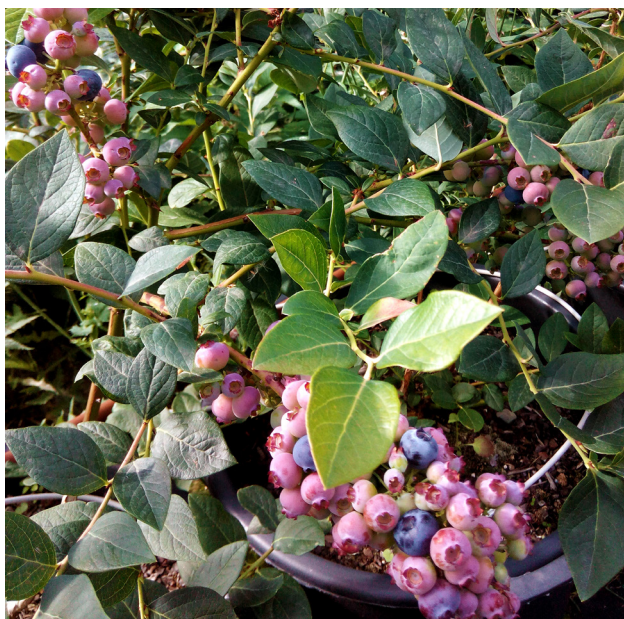
i per a la salut, realment no té comparació amb altres d'importats, ja que es troba molt per sobre, ja únicament per la qualitat gustativa i la frescor amb què arriba al mercat. Un fruit de la màxima qualitat i de proximitat. No es pot demanar més!

FOTO: MARISA LUNA

Vista general de la subparcel·la del terra de Montllobar.

FOTO: MARISA LUNA

Diferents moments de maduració dels nabius a Cortal Llueneres.

FOTO: MARISA LUNA

Planta de nabiu amb coloració de tardor a les Bons.

Els nabius asturians, els nabius de referència

Com a colofó del pla de recerca, una comissió composta pels productors participants, la tècnica de l'Associació de Pagesos i Ramaders d'Andorra i els membres de la Comissió d'Agricultura i Ramaderia del Govern –responsables de valorar i supervisar els plans de recerca i de millora que es puguin proposar i, si escau, desenvolupar– van desplaçar-se a Astúries per veure sobre el terreny altres projectes relacionats amb el cultiu dels nabius.

La ràpida visita es va concentrar en tres importants parcel·les de la zona, i va permetre conversar amb productors en actiu sobre les dificultats associades a l'explotació a gran escala i la comercialització del cultiu. També es va aprofitar per fer algunes pràctiques de poda amb estisores automàtiques, una eina molt adequada per a grans extensions per la seva velocitat de treball, però que convé controlar adequadament per les seves característiques d'accionament.

La visita es va tancar amb la reunió amb el director del SERIDA i els tècnics responsables del projecte al centre que l'entitat té a Villaviciosa amb l'objecte de fer el balanç dels quatre anys d'estudi gràcies a la celebració d'una jornada teòrica. Després de comentar l'experiència de cultiu en les parcel·les participants en l'assaig andorrà, es van tractar els problemes sanitaris als quals es pot haver de fer front si arriba el cas i es van rebre algunes orientacions per al seu desenvolupament òptim en el futur.

Les parcel·les asturianes tenen unes dimensions importants, pendents suaus i un gran atractiu visual, amb els amplis carrils entre línies coberts d'herba segada. Els seus costos no tenen res a veure amb els equivalents al Principat d'Andorra, començant per la mà d'obra i acabant per les possibilitats de mecanització d'algunes tasques. La producció, però, la compren en general intermediaris que, molt sovint, l'exporten. És en la reorientació d'aquest punt on l'explotació a Andorra pot trobar el seu espai: en la comercialització directa entre els productors i els consumidors, sense cap o com a molt un intermediari. L'única que dona valor realment a l'esforç del camp.

FOTO: MARISA LUNA

Parcel·la asturiana amb cultiu de nabius.

FOTO: MARISA LUNA

Els membres de la comissió inspeccionant una planta en un cultiu d'Astúries.

FOTO: MARISA LUNA

Plantació asturiana amb una cobertura vegetal densa entre línies.

Prats florits excepcionals

El ja tradicional Concurs nacional de prats florits va celebrar el 2019 la seva sisena edició. Els pagesos i ramaders cada vegada se senten més compromesos en la recerca d'un equilibri entre la gestió agrària de les parcel·les orientades al dall i a la pastura i les dinàmiques dels ecosistemes on es desenvolupen.

Els beneficis no són únicament per al medi ambient. Una bona gestió agroecològica enriqueix l'aliment obtingut

amb una diversitat superior de plantes que, més enllà de ser nutritives per al bestiar, són susceptibles d'aportar substàncies amb efectes positius sobre la seva salut, com seria el cas d'algunes plantes aromàtiques.

En aquesta edició, les parcel·les que van participar en el concurs van representar dues parròquies, la Massana i Canillo. Per fer-ne la valoració, el jurat va recollir informació sobre la gestió dels prats, va observar l'espai i els elements de l'entorn i va realitzar el transecte estipulat a les bases d'avaluació. Després de ponderar el valor farratger, ecològic i mel·lífer de les tres parcel·les concursants, els premis es van establir de la manera següent:

Primer premi

Camp dels Plans de Canillo de Casa Soldevila
Els Plans - Canillo
Explotat per Jaume Calvó Casal

Segon premi

Parcel·la Prat dels Cortals de Casa Coma
Cortals de Sispony - La Massana
Explotat per Rosa Vidal Tomàs

Tercer premi

Parcel·la Prat de Ribes de Casa Pirot
Vall d'Incles - Canillo
Explotat per Miquel Font Torres

FOTO: JULIO RIVAS

El jurat valorant la parcel·la guanyadora.

La parcel·la guanyadora va destacar per oferir una diversitat vegetal important. S'hi van arribar a inventariar unes cinquanta espècies florístiques diferents, generalment pròpies de prats peixeders, però també algunes de pròpies dels prats de dall, que li milloraven la

FOTO: JULIO RIVAS

Membre del jurat prenent notes de les seves observacions.

qualitat. Aquest fet, unit a un gran nombre de gramínies diferents i a una abundància de lleguminoses en perfecte equilibri amb les anteriors, va ser la garantia d'una pastura molt palatable i nutritiva. També presentava unes condicions de vida adequades per als ramats, amb l'existència d'alguns arbres per oferir ombra i una zona plana a la part inferior per al descans del bestiar.

Un ús de la parcel·la coherent amb l'explotació va acabar de convèncer el jurat, ja que s'aprofiten les pastures tant a la primavera, abans de fer pujar el bestiar a la muntanya, com a la tardor, quan en baixen, amb la qual cosa se segueix un cicle natural per a un bon aprofitament en fer péixer primer el bestiar boví, després l'equí i finalment l'oví i caprí.

La cobertura i la diversitat observada al prat de relleu irregular, així com les parets de pedra seca i zones arbòries van ser garantia de la presència d'artròpodes i, en conseqüència, d'ocells i d'altres animals com rèptils i petits mamífers.

Des del punt de vista apícola, però, es va considerar que la densitat de la flora mel·lífera no era gaire alta, de manera que el seu potencial era més aviat mitjà. Encara que s'hi poguessin posar arnes, no tindrien un gran rendiment.

La valoració del jurat dona una idea de la quantitat de factors que s'han de tenir en compte en un ecosistema agrícola i de com es pot ajudar a fer-lo evolucionar en el sentit positiu. El concurs ha tornat a complir un any més amb les seves expectatives pel que fa a la posada en valor de les bones pràctiques agroecològiques i la divulgació dels aspectes que hi intervenen. ♦

GENCIANA

Gentiana lutea L.

DESCRIPCIÓ

Herba anual, constituïda per una tija erecta, robusta i fistulosa de color verd, que pot atènyer 1,5 m d'alçada. Té una arrel llarga i ramificada, de color grogós o fosc. Fulles de disposició oposada, glabres, ovatoel·líptiques, amb 5-7 nervis molt prominents, que mesuren de 20 a 30 cm. Les flors es disposen en grups densos, terminals i axil·lars, i ocupen la meitat superior de la tija. La corol·la és d'un groc viu, dividida fins quasi a la base en 5-9 segments lanceolats. El fruit és una càpsula fusiforme.

HÀBITAT

Herbassars i prats de dall, generalment en sòls àcids de muntanya, a l'estatge subalpí.

PERÍODE DE FLORACIÓ

Juny i juliol.

INTERÈS APÍCOLA

És visitada per les abelles, ja que produeix nèctar i pol·len; és un aportament complementari a les necessitats nutricionals de les colònies d'abelles. No se n'obté mel.

ETNOBOTÀNICA

Planta utilitzada per a diverses indicacions. Es considera un excel·lent tònic estomacal. L'arrel té propietats antiàlgiques, antiinflamatòries i antianorèctiques, i és anticariogènica, anticatarral, antihelmíntica i fins i tot antisèptica.

Jaume Cambra
Apicultor i prof. de Botànica
Dept. Biologia Vegetal
Fac. Biologia
Univ. Barcelona
jcambra@ub.edu

NERET O ABARSET
Rhododendron ferrugineum L.

DESCRIPCIÓ

Arbust perenne, que ateny de 50 a 120 cm d'alçada, erecte, glabre i força ramificat, amb branques tortuoses. Les tiges joves estan cobertes d'esquames de color ferruginós. Fulles peciolades, de 3-5 per 0,5-1,8 cm, disposades de forma alterna, el·líptico-oblongues, amb l'àpex agut o mucronades, enteres i coriàcies. L'anvers és de color verd fosc brillant, i el revers està densament cobert per esquames rogenques. La inflorescència és un raïm terminal, amb bràctees caduques. Les flors són hermafrodites i lleugerament zigomorfes. El calze és ciliat i té els sèpals soldats a la base o gairebé en tota la seva longitud. La corol·la és d'un color rosat viu, campanulada i infundibuliforme, amb lòbuls dividits fins a la meitat. El fruit és una càpsula dehiscent que conté nombroses llavors menudes i alades.

HÀBITAT

Arbust que s'estableix en pendents de muntanya i matollars, dominant a les landes i a l'estrat arbustiu de boscos de coníferes (pi negre i avet). És una mica calcífug i generalment es fa sobre sòls àcids i pedregosos, en obagues i replans molt nivosos de l'estatge subalpí.

PERÍODE DE FLORACIÓ

De juny a agost.

INTERÈS APÍCOLA

Es considera una bona productora de nèctar i és molt visitada per les abelles, que també en recullen pol·len.

ETNOBOTÀNICA

S'ha de tenir precaució amb aquesta planta si es prenen infusions de les fulles, ja que pot produir diarrees i vòmits. A dosis adequades, les tisanes alleugen els mals de gota, artritis i ciàtica.

Jaume Cambra
Apicultor i prof. de Botànica
Dept. Biologia Vegetal
Fac. Biologia
Univ. Barcelona
jcambra@ub.edu

ROBÍNIA, FALSA ACÀCIA

Robinia pseudoacacia L.

DESCRIPCIÓ

Arbre caducifoli que pot arribar als 25 m d'alçària, amb capçada ampla, escorça gruixuda i molt esquerdada. Les branques són vigoroses, esteses i més o menys tortuoses, i les joves són espinoses. Fulles imparipinnades, amb 3-10 parells de folíols i de fins a 30 cm. Cada folíol fa 25-45 mm per 12-25 mm i és el·líptic o ovat, enter i glabrescent. Les estípules són espinoses. Tant el pecíol com el raquis són estriats. La inflorescència és un raïm pèndul, de 10-20 cm i amb moltes flors típiques de la família de les fabàcies. Les flors són hermafrodites i zigomorfes, són flairoses i segreguen molt nèctar. El calze és campanulat i lleugerament bilabiat, amb els llavis dentats. La corol·la és papilionàcia, blanca, glabra i de 15-20 mm. El fruit és un llegum glabre de 5-10 per 1 cm, linear o oblong, comprimit i dehiscent, amb 3-10 llavors fosques.

HÀBITAT

Boscós més o menys humits. Es tracta d'una espècie exòtica invasora, procedent de l'Amèrica del Nord.

PERÍODE DE FLORACIÓ

D'abril a juny

INTERÈS APÍCOLA

Es considera una molt bona productora de nèctar i és molt visitada per les abelles, tot i que el període de floració no és gaire llarg, entre 15 i 20 dies; si les condicions de temperatura i precipitacions són òptimes, pot omplir les alces de les arnes en poc temps. En cas de pluges quan està en flor, el nèctar es renta i deixa de tenir interès apícola.

ETNOBOTÀNICA

L'escorça, les fulles joves i les llavors són tòxiques i provoquen depressió, vòmits i diarrea.

Jaume Cambra
Apicultor i prof. de Botànica
Dept. Biologia Vegetal
Fac. Biologia
Univ. Barcelona
jcambra@ub.edu

TARRÓ

Salvia pratensis L.

DESCRIPCIÓ

Planta herbàcia perenne erecta, robusta i flairosa. Les tiges, de fins a 1 m, són erectes, poc ramificades, pubescents a sota i glanduloses a la part superior. La majoria de les fulles formen una roseta basal. Són simples, llargament peciolades (1-9 cm), ovades o ovato-oblongues, gruixudes i cordades a la base. El limbe té el marge crenat o serrat i té pèls patents. Inflorescència més o menys curtament ramificada i una mica laxa, formada per verticil·lastres de 6 a 8 flors amb bràctees verdes. Les flors són hermafrodites o femenines, zigomorfes. El calze té els sèpals soldats i és bilabiat, pubescent glandular i campanulat. La corol·la és d'un blau violeta intens, rarament rosa o blanca. És bilabiada, amb el llavi superior recte o falcat i l'inferior trilobat. El fruit és una tetràclusa.

HÀBITAT

Creix en prats, pradells i pastures mesòfiles i xeromesòfiles. És més aviat calcícola.

PERÍODE DE FLORACIÓ

De maig a agost i més rarament fins a l'octubre.

INTERÈS APÍCOLA

Es considera una planta mel·lífera ja que, com la majoria de labiades, segrega força nèctar si les condicions ambientals són òptimes. Com que creix en prats, on la diversitat d'espècies en flor és molt elevada, el seu nèctar sol quedar diluït amb el d'altres espècies. No té gaire interès com a productora de pol·len.

ETNOBOTÀNICA

És coneguda com a planta vulnerària. A La Alcarria es fa servir també per tapar ferides en forma de cataplasma. Ús tòpic.

Jaume Cambra
Apicultor i prof. de Botànica
Dept. Biologia Vegetal
Fac. Biologia
Univ. Barcelona
jcambra@ub.edu

ASSOCIACIÓ DE PAGESOS I RAMADERS D'ANDORRA

Dr. Vilanova núm. 9, edifici Thaïs, 4t D
AD500 Andorra la Vella, Principat d'Andorra
Tel.: +376 829 448 Fax: +376 829 448
pagesos@andorra.ad www.apra.ad